

POSTANOWIENIE

Dnia 22 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras

w sprawie z wniosku **W.D., G.D.,**

G.S. i M.W.

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

w dniu 22 grudnia 2020 r.,

kasacji wniesionych przez pełnomocnika wnioskodawców

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 26 czerwca 2020 r., sygn. akt II AKa [...]

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 18 grudnia 2019 r., sygn. akt III Ko [...]

p o s t a n o w i ł

1. oddalić kasacje jako oczywiście bezzasadne;

**2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążyć w
częściach równych wnioskodawców W.D., G.D., G.S. i M. W..**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w K.w sprawie o sygn. akt III Ko (...) po rozpoznaniu wniosku W. D., G. S., G. D., M. W. o odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie art. 8 ust. 1 oraz art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 2015.1583), zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców kwoty po

336.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia faktycznej zapłaty tytułem zadośćuczynienia należnego ich ojcu J. D. za doznaną krzywdę wynikającą z wykonania orzeczenia z dnia 12 września 1947 r. w sprawie SR (...) Wojskowego Sądu Rejonowego w K., a w pozostałym zakresie wnioszek oddalił.

Apelację od powyższego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawców zaskarżając wyrok w części, tj. co do punktu II wyroku, w zakresie orzeczenia oddalającego wnioszek o odszkodowanie oraz zadośćuczynienie w pozostałej niezasadzonej części. Autor apelacji zarzucił orzeczeniu:

„1) Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a poprzez uznanie, że w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią zadośćuczynienia, za krzywdę doznaną przez J. D. wynikającą z wykonania orzeczenia z dnia 12 września 1947 r. w sprawie SR (...) Wojskowego Sądu Rejonowego w K. w tym postrzelenie J. D. w głowę w trakcie jego zatrzymania, stopień jego katowania, zmuszania wręcz do katorżniczej pracy w kamieniołomach, stosowanie wobec J. D. niedozwolonych metod przesłuchania, męczącym i przedłużającym się przesłuchaniom, na skutek prowadzonej przez J. D. działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest łączna kwota 1.344000 zł (słownie: milion trzysta czterdzieści cztery tysiące);

2) Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i przyjęcie, iż J. D. nie mógł uprawiać roli, nigdzie nie pracował, ukrywał się, co spowodowało błędne ustalenie, iż w majątku J. D. nie powstała żadna szkoda majątkowa, podczas gdy z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika, iż taki stan powodował przed zatrzymaniem ojca wnioskodawców niemożność podjęcia jakiejkolwiek pracy z uwagi na obawę o siebie i najbliższych, a w konsekwencji okres 2557 dni przebywania w warunkach izolacji spowodował brak możliwości podjęcia pracy zarobkowej co w konsekwencji doprowadziło do straty materialnej w majątku J. D.;

3) Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i przyjęcie, iż ustanowienie obrońcy przez ojca wnioskodawców nie spowodowało szkody z tego tytułu, podczas gdy z akt sprawy wynika, iż J. D. korzystał z obrońcy

z wyboru, a zatem przyjąć należy, że ojciec wnioskodawców był zobowiązany do uiszczenia stosownego honorarium adwokackiego;

4) obrazę przepisów postępowania tj.: art. 7 k.p.k. polegającą na przekroczeniu zasad swobodnej i wszechstronnej oceny dowodów w analizie zgromadzonego materiału dowodowego, naruszającą zasady logicznego wnioskowania i zasad doświadczenia życiowego, polegające na nieprawidłowej ocenie zeznań wnioskodawcy W. D. poprzez uznanie, iż zeznania świadka cechuje wiarygodność, lecz nie dają podstaw do poczynienia pozytywnych dla wnioskodawców ustaleń w zakresie przyznania odpowiedniego odszkodowania za niemożność zarobkowania przez J. D. podczas gdy zeznania świadka W. D. wskazują na przyczyny powstania szkody majątkowej;

5) obrazę przepisów postępowania tj.: art. 7 k.p.k. polegającą na przekroczeniu zasad swobodnej i wszechstronnej oceny dowodów w analizie zgromadzonego materiału dowodowego, naruszającą zasady logicznego wnioskowania i zasad doświadczenia życiowego, polegające na nieprawidłowej ocenie zeznań wnioskodawcy W. D. poprzez uznanie, że J. D. nie mógł uprawiać roli ponieważ był poszukiwany, a nadto że w trakcie wojny jego gospodarstwo zniszczone, podczas gdy z zeznań świadka nie wynika, aby J. D. nie mógł pracować na roli z racji być osobą poszukiwaną co w konsekwencji doprowadziło do błędnie ustalonego stanu faktycznego i uznaniu, iż nie zaistniała tym samym szkoda w granicach utraconych korzyści;

6) obrazę przepisów prawa materialnego, tj.: art. 481 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nie przyznanie od zasądzonych sum odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, pomimo, że takie żądanie zostało zgłoszone we wniosku z dnia 28 czerwca 2019 r.”

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawców dalszych dochodzonych kwot tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania wraz z należnymi odsetkami za opóźnienie.

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) w sprawie sygn. akt II AKa (...) po rozpoznaniu powyższej apelacji zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Od wyroku sądu odwoławczego kasację wniósł pełnomocnik wnioskodawców. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu rażące naruszenia prawa mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, tj.:

„1. prawa procesowego - art. 3 KPC oraz art. 232 KPC w związku z art. 558 KPK, poprzez przyjęcie, że wnioskodawcy nie wykazali, aby J. D. poniósł koszty obrony w sprawie SR (...),

2. prawa procesowego - art. 322 KPC w związku z art. 558 KPK poprzez nierozważenie wszystkich okoliczności sprawy w sytuacji braku możliwości ścisłego udowodnienia przez wnioskodawców szkody poniesionej z tytułu kosztów obrony w sprawie SR (...),

3. prawa procesowego — art. 7 KPK poprzez ukształtowanie swego przekonanie z pominięciem przeprowadzonych dowodów, bądź ich dowolną ocenę, a także zasad prawidłowego rozumowania oraz doświadczenia życiowego i przyjęcie, że:

1) J. D. nie poniósł szkody wynikającej z braku możliwości podjęcia pracy zarobkowej w całym okresie pozbawienia wolności,

2) zadośćuczynienie w kwocie 1.680.000,- zł spełnia cel i wymogi określone art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) w przypadku krzywd J. D. doznanych na skutek wykonania orzeczenia Wojskowego Sądu Rejonowego w K. z dnia 12 września 1947 r. w sprawie o sygn. akt SR (...), w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,

4. prawa materialnego — art. 445 § 1 KC w zw. z art. 445 § 2 KC oraz art. 448 KC w zbiegu z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej poprzez błędne przyjęcie, że kwota zadośćuczynienia w wysokości 1.680.000,- zł jest kwotą odpowiednią, w stosunku do rozmiaru krzywdy doznanej przez J. D. podczas gdy z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wynika, iż okres pozbawienia wolności, warunki pozbawienia wolności, tortury, skala maltretowania, jakich on doświadczył, wpływ izolacji na stan psychiczny oraz fizyczny, przemawiają za zasądzeniem znacznie wyższej kwoty zadośćuczynienia”.

W konkluzji pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację pełnomocnika wnioskodawców prokurator Prokuratury Regionalnej w K. wniósł o uznanie jej za oczywiście bezzasadną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasację pełnomocnika wnioskodawców należało oddalić jako oczywiście bezzasadną w trybie art. 535 § 3 k.p.k. Sformułowane przez pełnomocnika zarzuty nie spełniają ustawowych wymogów wynikających z art. 519 k.p.k. i art. 523 § 1 k.p.k.

Przedmiotem zaskarżenia kasacją jest wyrok sądu odwoławczego, co musi skutkować oparciem zarzutów tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia na uchybieniach, których dopuścił się w toku kontroli odwoławczej sąd drugiej instancji. Podstawowym obowiązkiem tego sądu w ramach kontroli odwoławczej, wynikającym z treści art. 433 § 2 k.p.k., jest zaś rzetelne rozpoznanie wniesionego środka odwoławczego, a zatem ustosunkowanie się do zarzutów apelacji i stawianych w niej wniosków. Sposób zrealizowania tego podstawowego obowiązku można ustalić z treści uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego (art. 457 § 3 k.p.k.).

Tymczasem wskazane przez skarżącego zarzuty w większości (pkt 1-3 kasacji) nie spełniają wymogów określonych w art. 519 k.p.k. i 523 § 1 k.p.k. Podniesione w tej formule uchybienia wprost odnoszą się do ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia przez sąd pierwszej instancji, które to ustalenia zostały następnie zaakceptowane przez sąd odwoławczy. Przekonuje do tego wniosku przede wszystkim to, że w apelacji kwestie opisane w zarzutach z pkt 1 i 2 kasacji „ubrane” zostały w postać błędu w ustaleniach faktycznych (pkt 3 apelacji), zaś zarzut obrazy art. 7 k.p.k. ujęty został w pkt 4 apelacji a obecnie został powielony w kasacji, chociaż sąd drugiej instancji nie przeprowadzał żadnego postępowania dowodowego, a jedynie dokonał kontroli w zakresie oceny przeprowadzonych dowodów. Nie mógł zatem sąd drugiej instancji dopuścić się obrazy art. 7 k.p.k.

Nadmienić jedynie trzeba, że wskazywane przez skarżącego elementy potencjalnej szkody mającej wynikać z pozbawienia wolności J. D. (ojca

wnioskodawców) były przedmiotem rozważań sądów obu instancji, a przedstawiona w uzasadnieniach wyroków argumentacja, nie zawiera błędów. Obecnie autor kasacji na istnienie takowych także nie wskazuje ograniczając się jedynie do przedstawienia własnej oceny tego stanu rzeczy. Niezależnie jednak od powyższego należy stwierdzić, że wbrew twierdzeniu pełnomocnika, w tym układzie faktycznym oddalenie wniosku w części dotyczącej żądania zasądzenia na rzecz wnioskodawców odszkodowania, było rozstrzygnięciem trafnym. W postępowaniu o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie ciężar dowodu spoczywa na stronie wywodzącej z określonego twierdzenia określone skutki prawne. Jeśli zatem wnioskodawca poniósł szkodę wskutek stosowania wobec niego pozbawienia wolności, to jego obowiązkiem było przedstawienie dowodów uzasadniających takie żądanie.

Odnosząc się zaś do przywołanego w kasacji zarzutu naruszenia art. 322 k.p.c. trzeba przypomnieć, że przepis ten przyznaje wyrokującemu sądowi jedynie uprawnienie do dokonania określonych ustaleń, w sytuacji zaistnienia wskazanych w nim przesłanek. Skorzystanie przez sąd ze wskazanej prawnej możliwości jest jednak możliwe tylko wówczas, gdy udowodnione zostanie istnienie roszczenia. Warunkiem zastosowania tego przepisu w sprawach o odszkodowanie będzie zatem pierwotne ustalenie nie tylko zasady odpowiedzialności, ale przede wszystkim tego, że do powstania szkody w ogóle doszło. Dopiero pozytywna odpowiedź w tym zakresie pozwoli w dalszej kolejności na ustalenia związku przyczynowego między szkodą, a zdarzeniem stanowiącym podstawę odpowiedzialności. Tymczasem w tej sprawie wykazane zostało jedynie to, że ojciec wnioskodawców w toczącej się przeciwko niemu sprawie SR 868/78 reprezentowany był przez obrońcę z wyboru. Jednocześnie nie tylko brak jest dowodów potwierdzających zarówno sam fakt uregulowania wynagrodzenia obrońcy przez J.D. jak i jego wysokość, ale przeciwnie, jak trafnie dostrzegł sąd odwoławczy (uzasadnienie formularz pkt 3.3), dowody zebrane w sprawie wyraźnie przeczą możliwości zapłaty wynagrodzenia obrońcy przez ojca wnioskodawców.

Jeśli zaś chodzi o ostatnie z opisanych w kasacji uchybień (pkt 4), to trzeba wskazać, że w apelacji nie podniesiono naruszenia przepisów prawa wskazanych w treści zarzutu kasacji. Kwestionowano w apelacji jedynie naruszenie art. 7 k.p.k.

oraz dopuszczenie się przez sąd pierwszej instancji błędnych ustaleń faktycznych. Skoro zatem takiego zarzutu w apelacji nie było, to sąd drugiej instancji utrzymując w mocy zaskarżony wyrok nie mógł dopuścić się naruszenia wskazanych przepisów, albowiem do nich w ogóle się nie odnosił (nie wychodził poza zakres zarzutów). W istocie jednak i ten zarzut ma służyć obejściu reguł postępowania kasacyjnego, albowiem został on postawiony w zastępstwie zawartego w apelacji zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych. W formule takiego właśnie zarzutu w apelacji kwestionowano wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia i odnosząc się do tak opisanego zarzutu sąd drugiej instancji na stronach 4 – 5 swojego uzasadnienia wskazał te elementy, które przesądzały o niezasadności zarzutu. Jednocześnie wskazał trafnie, że w procesie miarkowania kwoty zadośćuczynienia nie doszło do naruszenia zasad jego ustalania - choćby poprzez niewłaściwe uwzględnienie, czy też zupełne pominięcie niezbędnych elementów mających istotne znaczenie dla określenia wysokości kwoty zadośćuczynienia. Przytoczył najważniejsze elementy, które kreowały ustalenie wysokości zadośćuczynienia i czyniąc tak nie naruszył również wskazanych w kasacji przepisów prawa materialnego.

Z tych powodów orzeczono jak w sentencji postanowienia.